

Essay about *Diogenes* and *Blitzmädchen* by Nanda Janssen.

On the occasion of the exhibition 'Night Hunt (Wilde Sau, Zahme Sau)' at Machinery of Me, Arnhem, June 2020.

English, scroll down for Dutch

Man is a wolf to his fellow man

During her visit to the historically charged terrain where Machinery of Me is located, Laurence Aëgerter received so many impressions that she immediately decided to get close to history with her works of art. She dug into the archives and found a wealth of information about what happened at this former air base and command centre of the Luftwaffe during the Second World War. During the war, this 'Fliegerhorst Deelen' was as big as Schiphol Airport. Of the more than 900 buildings, the remaining 200 remind us of that grim past. The artist let tens of thousands of photographs and documents pass through her hands. From the many storylines that emerged, she singled out one: that of the Blitzmädchen. A history that is completely unknown to many people.

Blitzmädchen were young German women who performed various tasks and were stationed in different places in Germany and abroad. The name is derived from the lightning bolt on their uniforms. They played a crucial role in the German air war, which was largely coordinated from Arnhem. Seated on stands in the Diogenes bunker, the Blitzmädel relayed the positions of Allied air traffic by shining a spotlight on an immense transparent map suspended in the centre of the room. The officers on the other side of this constantly updated map based their attacks on this. It was a system as simple as it was ingenious. But one with gruesome consequences: every speck of light meant an attack that might be rewarded with death. Laurence Aëgerter marvels at precisely this paradox: beauty and inventiveness going hand in hand with destruction. The bunker from 1942 still exists and is located six hundred metres as the crow flies from the exhibition space. Although the hunt for the enemy continued non-stop, night hunting was the 'local' speciality, hence the exhibition title 'Night Hunt'. The subtitle 'Wilde Sau, Zahme Sau' (Wild Sow, Tamed Sow), terms the artist came across during her research, were nicknames for types of attacks. Words that trivialise the deadly actions and for the arts.

With the work of art 'Diogenes', Laurence Aëgerter expresses the hunt for the opponent that took place here. She translated the transparent map from the bunker into a monumental tapestry that was hung in the middle of the former boiler room. It measures a quarter of the original map: six by four and a half metres. It is literally a layered image, because the artist incorporated three images based on archive material in it, which are picked out one by one by different lighting methods. Each layer has been given a different effect. A photograph of the interior of the bunker, which was blown up by the Germans in order to erase traces, is made of metal wire. The artist sees in this image the carcass of a gigantic beast that has been destroyed. The other two images are derived from the map of the immense air space that was guarded here and that ran as far as Scandinavia and Russia. It was divided into a grid and dots indicated the different cities and towns. The grid with letter and number codes is made of polyester and the dots of phosphorescent thread. The transparency of the original map is reflected in the carpet by using the transparent monofilament, a stiff nylon thread, as the basic material. The work of art is truly a technical tour de force and has been realised with the Textiellab of Textielmuseum Tilburg.

This technique is merely a tool for offering a sensory experience. By illuminating the fabric in different ways, a different layer emerges from the overall picture each time. The lighting sequence lasts about five minutes. In the full artificial light, the shiny metal threads in the carpet stand out. For the visitor who cannot clearly recognise any of the images, the crowded image of the collapsed stands in the bunker comes across as a palisade that threatens to fall over you: an image of destruction and chaos. The blue ultraviolet light that then

appears shrouds the room in semi-darkness and lights up the orange grid. At the same time, from the back of the tapestry, four searchlights glide across the map in a machine-like motion, a reference to the actions of the Blitzmädchen. Something that only the introduced viewer knows, but that also evokes a hectic feeling of pursuit and surveillance. When the light goes out, the dots of the cities, made of phosphorescent (glow in the dark) material, glow like silent stars in the sky.

All in all, 'Diogenes' is a short, immersive performance. One that, with its alternation of atmospheres, constantly gives a different impulse to thoughts and feelings. The starry sky, for example, offers a moment of reflection in which thoughts automatically zoom out to consider the bigger picture. There are hardly any artists who bring textiles to life in this way, but Laurence Aëgerter has done so before. In 2011, she made a similar work at Soesterberg Air Base, which also happens to be a military context. Here, there are no Germans, but Americans who were stationed there in the 1960s because of the Cold War. In one of the underground bunkers, the artist replaced the upholstery of all 78 foldaway beds with carpets featuring lively scenes of a party. The artist had found these snapshots of a New Year's Eve party in a photo album belonging to an officer. In this work of art too, the fluorescent light that was alternately switched on and off intensified the experience. In the dark, the faces of the smartly dressed people, made of phosphorescent wire, lit up. Uncanny, like a kind of death mask. Darkness that is ruthless like X-rays and exposes the back of the 'serpentine and champagne snapshots'.

Playing with images, sometimes literally, is Laurence Aëgerter's doing. She shows that an image is not static but can tell all kinds of different stories depending on how you present it. She not only executes images in 'ordinary' photo prints and jacquard wall hangings, but also in gossamer textiles, extremely fragile porcelain and confetti. In a number of artworks, her interest in the functioning of images is linked to people and their well-being. In her hands, far-from-your-bed stories not only come close, but also become personal and tangible. The work of art 'Blitzmädchen', for example, shows the soft, human side of the hard story that 'Diogenes' makes experienceable. In the second work of art, Laurence Aëgerter zooms in on the daily life, the dreams and expectations that these young women had. By placing four beds, the former ammunition cellar takes on the character of a homely dormitory where intimacies are shared. On each bed lies a hand-knitted, elaborate bedspread. In each one, a black-and-white photograph of a reconnaissance flight has been recreated by means of various stitches and reliefs, a 'patchwork quilt' of different plots and fields. The fictitious name of a Blitzmädchen has been embroidered in red thread. The thread continues to the next bedspread, underlining the friendships between them. The vast majority of the girls left their homes for the first time in their lives to go to work as a Blitzmädchen. An exciting adventure. In the archives, the artist found photos of girls and boys sunbathing, of rabbits being bred for clothing, of end-of-year receptions, but also poetry and caricature drawings that the officers made of each other and the Blitzmädel. Some hoped to meet their future husbands here. It reveals a wry contrast between the destructive acts of war and everyday life. All this comes together in the bedspreads. Laurence Aëgerter also came up with bedspreads because she could imagine that the girls were given warm, knitted clothing by their mothers or grandmothers. For this reason, she had it knitted by hand and not by machine: to put the same care, attention and love into it.

Although local history is the starting point of these two artworks, it touches on the larger theme of responsibility and guilt. How would each of us act in such a conflict situation, even if our part is small? Man is a wolf to his fellow man' (Homo homini lupus es) is a Latin saying that was already used by philosophers in classical antiquity and that, for Laurence Aëgerter, perfectly expresses the fact that what you do to another always ends up turning against you.

Dutch

De mens is een wolf voor zijn medemens

Tijdens haar bezoek aan het historisch beladen terrein waarop Machinery of Me gevestigd is, kreeg Laurence Aëgerter zoveel indrukken dat ze direct besloot met haar kunstwerken dicht op de huid van de geschiedenis

te gaan zitten. Ze dook in de archieven en vond een schat aan informatie over wat zich tijdens de Tweede Wereldoorlog op deze voormalige vliegbasis en commandocentrum van de Luftwaffe heeft afgespeeld. Deze 'Fliegerhorst Deelen' was in de oorlog zo groot als Schiphol. Van de ruim 900 gebouwen herinneren de resterende 200 aan dat grimmige verleden. Tienduizenden foto's en documenten liet de kunstenaar door haar handen gaan. Uit de vele verhaallijnen die zich openbaarden, lichtte ze er een uit: die van de Blitzmädchen. Een geschiedenis die bij veel mensen volledig onbekend is.

Blitzmädchen waren jonge Duitse vrouwen die diverse taken vervulden en op verschillende plekken gestationeerd werden in Duitsland en daarbuiten. De naam is afgeleid van de bliksemschicht op hun uniform. Ze speelden een cruciale rol in de Duitse luchtoorlog die grotendeels vanuit Arnhem werd gecoördineerd. Gezeten op tribunes in de Diogenes bunker gaven de Blitzmädel de posities door van het geallieerde luchtverkeer door met een lichtspot op een centraal in de ruimte gehangen immense doorzichtige kaart te schijnen. De officieren aan de andere zijde van deze voortdurend geactualiseerde plattegrond baseerden hierop de aanvallen. Het was een even simpel als ingenieus systeem. Maar wel een met gruwelijke consequenties: iedere lichtvlek betekende immers een aanval die mogelijk met de dood werd bekocht. Laurence Aëgerter verwondert zich over precies die paradox: schoonheid en inventiviteit die hand in hand gaat met vernietiging. De bunker uit 1942 bestaat nog steeds en bevindt zich op hemelsbreed zeshonderd meter van de expositieruimte. Alhoewel de jacht op de vijand non stop door ging was nachtjacht de 'lokale' specialiteit, vandaar de tentoonstellingstitel 'Night Hunt'. De ondertitel 'Wilde Sau, Zahme Sau' (Wilde zeug, getemde zeug), termen die de kunstenaar tijdens haar onderzoek tegenkwam, waren bijnamen van typen aanvallen. Woorden die de dodelijke acties bagatelliseren en voor de kunstenaar symbool staan voor de perversiteit van het moorden.

Met het kunstwerk 'Diogenes' geeft Laurence Aëgerter uitdrukking aan de jacht op de tegenstander die hier plaats heeft gevonden. Ze vertaalde de doorzichtige landkaart uit de bunker in een monumentaal wandkleed dat midden in de voormalige stookruimte werd gehangen. Het meet een kwart van de oorspronkelijke kaart: zes bij viereneenhalve meter. Het is een letterlijk gelaagd beeld want de kunstenaar verwerkte er drie op archiefmateriaal gebaseerde beelden in die door verschillende belichtingswijzen er één voor één uit worden gelicht. Iedere laag heeft een ander effect meegekregen. Een foto van het door de Duitsers opgeblazen interieur van de bunker, om sporen te wissen, is in metaaldraad uitgevoerd. De kunstenaar ziet in dit beeld het karkas van een reusachtig beest dat is vernietigd. De andere twee beelden zijn afgeleid van de kaart van het immense luchtruim dat hier bewaakt werd en dat liep tot aan Scandinavië en Rusland. Het was onderverdeeld in een grid en stippen gaven de verschillende steden en plaatsen aan. Het grid met letter- en cijfercodes is uitgevoerd in polyester en de stippen in fosforescerend draad. De transparantie van de oorspronkelijke kaart komt in het kleed terug door als basismateriaal het doorzichtige monofilament te gebruiken, een stugge nylondraad. Het kunstwerk is werkelijk een technisch hoogstandje en is gerealiseerd met het Textiellab van Textielmuseum Tilburg.

Die techniek is slechts een instrument voor het bieden van een zintuiglijke ervaring. Door het weefsel op verschillende wijzen te belichten, verrijkt telkens een andere laag uit het totaalbeeld. De lichtsequentie duurt ongeveer vijf minuten. In het volle kunstlicht vallen vooral de glanzende metaaldraden in het tapijt op. Voor de bezoeker die geen van de beelden duidelijk kan herkennen, komt het drukke beeld van de ingestorte tribunes in de bunker over als een staketsel dat over je heen dreigt te vallen: een beeld van vernietiging en chaos. Het blauwe ultraviolette licht dat vervolgens verschijnt, hult de ruimte in halfduister en doet het oranje grid oplichten. Tegelijkertijd glijden vanaf de achterkant van het wandkleed vier zoeklichten in een machineachtige beweging over de kaart, een referentie naar de handelingen van de Blitzmädchen. Iets dat weliswaar alleen de ingevoerde kijker weet maar dat ook een jachtig gevoel van achtervolging en surveillance oproept. Wanneer het licht dooft gloeien de stedenstippen, uitgevoerd in fosforescerend (glow in the dark) materiaal, als verstilde sterren aan de hemel.

Wel beschouwd is 'Diogenes' een korte, onderdompelende voorstelling. Eén die met zijn afwisseling van sferen telkens een andere impuls geeft aan gedachten en gevoelens. De sterrenhemel biedt bijvoorbeeld een moment van reflectie waarin automatisch de gedachten uitzoomen om het grotere geheel te beschouwen. Er zijn amper kunstenaars die textiel op deze wijze tot leven brengen maar Laurence Aëgerter deed dat al eerder.

In 2011 maakte ze een soortgelijk werk op Vliegbasis Soesterberg, toevallig ook een militaire context. Hier geen Duitsers maar Amerikanen die in de jaren zestig daar vanwege de Koude Oorlog gestationeerd waren. In een van de ondergrondse bunkers verving de kunstenaar had gevonden in een fotoalbum dat toebehoorde aan een officier. Ook in dit kunstwerk intensifieerde het TL licht dat afwisselend uit en aan ging de ervaring. In het donker lichtten de gezichten van de chic geklede mensen, uitgevoerd in fosforescerend draad, op. Unheimisch, als een soort doodsmaskers. Duisternis die meedogenloos is als röntgenstralen en de achterkant van de 'serpentine en champagne kiekjes' bloot legt.

Dat spelen met beeld, soms letterlijk, is Laurence Aëgerter ten voeten uit. Ze laat zien dat een beeld niet statisch is maar allerlei verschillende verhalen kan vertellen afhankelijk van hoe je het presenteert. Ze voert beeld niet alleen uit in 'gewone' fotoafdrukken en jacquard wandkleden maar ook in ragfijn textiel, uiterst breekbaar porselein en confetti. In een aantal kunstwerken is haar interesse in het functioneren van beeld gekoppeld aan de mens en diens welbevinden. Ver van je bed verhalen komen onder haar handen niet alleen dichtbij maar worden ook persoonlijk en invoelbaar. Het kunstwerk 'Blitzmädchen' toont bijvoorbeeld de zachte, menselijke kant van het harde verhaal dat 'Diogenes' erfahrbaar maakt. In het tweede kunstwerk zoomt Laurence Aëgerter in op het dagelijkse leven, de dromen en verwachtingen die deze jonge vrouwen hadden. Door vier bedden te plaatsen, krijgt de voormalige munitiekelder het karakter van een huiselijke slaapzaal waar intimiteiten gedeeld worden. Op ieder bed ligt een handgebreide, bewerkelijke spreij. In ieder exemplaar is door middel van verschillende steken en reliëfs een zwart-wit foto van een verkenningsvlucht nagebreij, een 'lappendeken' van verschillende percelen en akkers. In rode draad is de gefingeerde naam van een Blitzmädchen geborduurd. De draad loopt door naar de volgende spreij, de onderlinge vriendschappen onderstrepend. Veruit de meeste meisjes verlieten voor het eerst van hun leven huis en haard om als Blitzmädchen aan de slag te gaan. Een spannend avontuur. In de archieven vond de kunstenaar foto's van zonnebadende meisjes en jongens, van konijnen die gefokt werden voor kleding, van eindejaarsrecepties maar ook poëzie en karikatuurtekeningen die de officieren van elkaar en de Blitzmädchen maakten. Sommigen hoopten hier hun toekomstige echtgenoot te treffen. Er komt een wrange tegenstelling uit naar voren tussen de destructieve oorlogshandelingen en het alledaagse leven. In de spreijen komt dit allemaal samen. Laurence Aëgerter kwam ook op spreijen uit omdat ze zich kon inbeelden dat de meisjes door hun moeders of oma's warme, gebreide kleding meekregen. Om die reden liet ze het met de hand breien en niet machinaal: om er dezelfde zorg, aandacht en liefde in te stoppen.

Alhoewel de lokale geschiedenis het startpunt is van deze twee kunstwerken, raakt het het grotere thema aan van verantwoordelijkheid en schuld. Hoe zou ieder zelf in een dergelijke conflictsituatie handelen ook al is je aandeel maar klein? 'De mens is een wolf voor zijn medemens' (Homo homini lupus es) luidt een Latijns gezegde dat filosofen in de Klassieke Oudheid al bezigden en dat voor Laurence Aëgerter perfect uitdrukt dat dat wat je een ander aandoet zich uiteindelijk altijd tegen jezelf keert.